

**ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ԼԻՔԱՆԱՆՈՒՄ.
«ՄԱՅՐԻՆԵՐԻ ՀԱԿԱՇԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ»
(2006 Թ. ՎԵՐՋ – 2007 Թ. ՍԿԻԶԲ)**

2006 թ. նոյեմբերի 21–ին՝ Լիբանանում անկախության օրվա նախօրեին, սպանվեց հակասիրիական կողմորոշում ունեցող ևս մեկ քաղաքական գործիչ՝ արդյունաբերության նախարար Պիեր Ժմայելը¹: Պատահական չէ, որ վերջինիս սպանությունը կանխորոշեց երկրում հակադիր ճամբարների և նրանց տարածաշրջանային ու միջազգային հովանավորների միջև հակասությունների հերթական սրումը:

2006 թ. նոյեմբերի 23–ին Պիեր Ժմայելի հուղարկավորությունը վերաճեց սգո ցույցի, որին իրենց մասնակցությունը բերեցին Լիբանանի նախկին վարչապետ Ռաֆիկ Հարիրիի որդու՝ Սաադ Հարիրիի գլխավորած հակասիրիական դաշինքում համախմբված «Մարտի 14–ի» ուժերը²: Նրանք Ժմայելի սպանության մեջ մեղադրեցին Դամասկոսին:

¹ Լիբանանի կառավարման հիմքում ընկած կրոնադավանական համակարգի համատեքստում շարունակում են զգալի դեր խաղալ կրոնատոհմային ընտանիքները: Նրանց շարքում ազդեցիկ դիրքեր ունի քրիստոնյա մարոնի Ժմայելների ընտանիքը: Պիեր Ժմայել ավագը (սպանվածի պապը) Լիբանանյան փաղանգներ (Քաթաիր) կուսակցության հիմնադիրն էր, իսկ հորեղբայրն ու հայրը եղել են երկրի նախագահներ: 1975 թ. Պիեր Ժմայել ավագի դեմ իրականացրած հարձակմանը հետևած իրադարձությունները սկիզբ դրեցին Լիբանանում երկարատև քաղաքացիական պատերազմին, իսկ 1982 թ. սեպտեմբերի 14–ին նորընտիր նախագահ Բաշիր Ժմայելի (սպանվածի հորեղբայրը) սպանությանը հետևեց իսրայելցիների արևմտյան Բեյրութի գրավումն ու պաղեստինյան փախստականների Սաբրա և Շաթիլա ճամբարներում հազարավոր պաղեստինցիների սպանությունը:

² Հակասիրիական դաշինքում համագործակցում են Սաադ Հարիրիի գլխավորած Ապաֆա (արաբերեն՝ Ալ–Մուաթակբալ) շարժումը, հիմնականում դրուզներից կազմված Առաջադիմական սոցիալիստական կուսակցությունը, որի ղեկավարն է Վալիդ Ջունբլաթը, մարոնիական որոշ ուժեր և այլն:

Սպանության հետևանքով երկրում ստեղծված լարվածությունն էլ ավելի ուժեղացավ, քանի որ հենց այդ օրերին լիբանանյան կառավարությունը՝ Ֆուադ Սինիորայի գլխավորությամբ, քննարկեց և հավանության արժանացրեց նոյեմբերի 21-ին ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդում (ԱԽ) ընդունված որոշումը: Այն նախատեսում էր Ռաֆիկ Հարիրիի սպանության գործով միջազգային դատարանի կազմավորում: ՄԱԿ-ի ԱԽ-ում ներկայացված 15 երկրները միաձայն քվեարկեցին դատարանի ստեղծման օգտին: Դատարանի կազմավորման ողջ պատասխանատվությունը դրվեց ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի և լիբանանյան կառավարության վրա: Որոշման համաձայն՝ դատարանի ֆինանսավորման համար անհրաժեշտ գումարի մի մասը տրամադրվելու էր ՄԱԿ-ի բյուջեից, իսկ մյուս մասը ներդնելու էր լիբանանյան կառավարությունը: Դատարանի անաչառության պահպանման նպատակով այն կազմավորվելու էր Լիբանանից դուրս և կազմված էր լինելու 3 դատավորից՝ 2-ն օտարազգի և 1-ը՝ լիբանանցի: Նախատեսվում էր ստեղծել նաև վերաքննիչ պալատ, որը կազմված էր լինելու 2 լիբանանցի և 3 օտարազգի դատավորներից:

Թեև լիբանանյան կառավարությունն արդեն իսկ հավանություն էր տվել միջազգային դատարան ստեղծելու որոշմանը, սակայն նախագահ Էմիլ Լահուդը, որին իրենց աջակցությունը հայտնեցին ընդդիմադիր ճակատում համախմբված շիական Ամալ³ և Հիզբալլահ⁴ շարժումները, ինչպես նաև նրանց հետ սերտորեն համա-

³ 1974 թ. շիական համայնքում Մուսա Ալ-Սադրի գլխավորությամբ կազմավորվեց Կեղեքվածների շարժում (արաբերեն՝ Հարաբաթ ալ-մահրումին) կազմակերպությունը, որի հիմքի վրա 1975 թ. գարնանը ձևավորվեցին կիսառազմական ջոկատներ՝ Լիբանանյան դիմադրության գումարտակներ (արաբերեն՝ Աֆուաջ ալ-մուկատամա ալ-լուբնանիյա): Կեղքիններս հետագայում ընդլայնվեցին և կոչվեցին Ամալ: Այն շատ կարճ ժամանակաշրջանում դարձավ շիա համայնքի նոր քաղաքականության ձևավորողն ու իրականացնողը: Ամալի նախաձեռնությամբ Լիբանանի հարավային շրջաններում ձևավորվեցին նաև մի քանի շիական ռազմականացված ճամբարներ: Շիական համայնքում տարածայնությունների առկայության պայմաններում 1982 թ. ամռանն Ամալի հրամանատարական խորհրդի անդամ Հուսեյն Մուսավին լքեց շարժումը՝ ձևավորելով իր զինված խմբավորումը, որն անվանվեց Իսլամական Ամալ: Մուսավիի համախոհների թիվը սահմանափակ էր, սակայն այն աջակցություն էր ստանում Իրանից, որտեղից Իսլամական հեղափոխության պաշտպանների էլիտար ստորաբաժանումների 3000 մարտիկներ Սիրիայի տարածքով անցել էին Լիբանան և ակտիվ օժանդակություն էին ցույց տալիս Մուսավիին:

⁴ 1982 թ. ամռանը Բեքաայի հովտում կազմավորվեց մեկ այլ առավել ծայրահեղական շիական շարժում, որն ինչպես և Իսլամական Ամալը, խիստ քննադատության էր ենթարկում Ամալ չափավոր քաղաքականությունը: Այս շարժումն անվանվեց Հիզբալլահ (արաբերեն՝ Ալլահի կուսակցություն), որը գլխավորեց խարիզմատիկ շիա ղեկավար շեյխ Մուհամմադ Հուսեյն Ֆադլալլահը: Նրա-

գործակցող մարոնի գեներալ Միշել Աունի⁵ ղեկավարած Ազատ հայրենասիրական շարժումը, հայտարարեց, որ կառավարության որոշումը ոչ սահմանադրական էր, քանի որ այն ընդունվել էր այն բանից հետո, երբ հրաժարական էր տվել 6 նախարար: Հրաժարական տված նախարարներից 5-ը շիական Հիզբալլահ շարժման անդամ էր, իսկ 1-ը՝ քրիստոնյա, ով ներկայացնում էր Միշել Աունի ղեկավարած Ազատ հայրենասիրական շարժումը:

Նախագահին ու ընդդիմադիր ճակատի ղեկավարները պահանջեցին գործող կառավարության հրաժարականն ու ազգային միասնության կառավարության ձևավորումը:

2006 թ. դեկտեմբերին Լիբանանում կատարված հարցումների համաձայն՝ շիաների 95%, իսկ լիբանանյան քրիստոնյաների 50%-ը պաշտպանում էր Ֆուադ Սինիորայի կառավարության հրաժարականի պահանջը: Սուննիների 87%-ը, քրիստոնյաների 50%-ը և դրուզների մեծ մասն իրենց աջակցությունն էին հայտնում կառավարությանը⁶: Այս տվյալները լավագույնս ի ցույց էին դնում լիբանանյան հասարակության երկփեղկվածությունը:

ՄԱԿ-ի ԱԽ-ի անդամները ևս մտահոգված էին լիբանանյան կառավարության վերոնշյալ որոշման օրինականությամբ: Այս առիթով կասկածներ հայտնեցին մասնավորապես Կատարն ու Ռուսաստանը⁷: Սակայն ԱԽ-ում ի հայտ եկած տարաձայնությունները հնարավոր եղավ հարթել և լիբանանյան կառավարությանը հնարավորություն տրվեց ինքնուրույն լուծելու իր ներքաղաքական խնդիրները:

Նում ներգրավվեցին ինչպես Ամալի առավել ծայրահեղական թևը՝ Հուսեյն Մուսավիի գլխավորությամբ, այնպես էլ տարբեր շիական կրոնական և ռազմական միավորումների որոշ անդամներ, որոնք սերտ կապեր ունեին Իրանի ղեկավարության հետ:

⁵ Հետաքրքրական է, որ դեռևս 1980-ականների վերջին և 1990-ականների սկզբին՝ քաղաքացիական պատերազմի վերջին փուլում, Լիբանանում սեփական ազդեցության ուժեղացման և մարոնիների շրջանում մենիշխանության հաստատման նպատակով Միշել Աունը երկրի տարածքից սիրիական զորքերի դուրսբերման կարգախոսով նախաձեռնեց «Սիրիայից ազատագրման» պատերազմ: Սակայն պարտություն կրելուց հետո ստիպված եղավ 1990 թ. հոկտեմբերին լքել Լիբանանի տարածքը և հաստատվել Ֆրանսիայում: Աունը հնարավորություն ստացավ վերադառնալ Լիբանան միայն 2005 թ. մայիսի 7-ին՝ նույն թվականի փետրվարի 14-ին Ռաֆիկ Հարիրիի սպանությանը հետևած զարգացումների արդյունքում սիրիական զորքերի՝ Լիբանանից դուրսբերումից հետո:

⁶ Михаил Зыгарь, “Ливанский кризис взял курс на Москву: Фуад Синьора пригласит Россию в посредники”, Коммерсант, М., 14.12.2006.

⁷ Питр Еж, Сирия попадает под трибунал. Совбез ООН создал суд по политическим убийствам в Ливане, Коммерсант, М., 13.11.2006.

ՄԱԿ-ի ԱԽ-ի Լիբանանում քաղաքական սպանությունների գործով միջազգային դատարան ստեղծելու որոշումը պետք է ստանա նաև լիբանանյան խորհրդարանի, ապա նաև երկրի նախագահի հավանությունը: Սակայն այդ հարցով խորհրդարանական նիստի գումարումը հետաձգվում է մի շարք պատճառներով: Շիական Ամալ շարժման ղեկավար և խորհրդարանի նախագահ Նաբիհ Բերրին, աջակցություն ստանալով ինչպես լիբանանյան ընդդիմությունից, այնպես էլ տարածաշրջանային այնպիսի ուժերից ինչպիսիք էին Սիրիան և Իրանը, հրաժարվում էր այդ հարցի քննարկման առնչությամբ խորհրդարանի նիստ գումարելուց:

Սաադ Հարիրիի ղեկավարած հակասիրիական իշխող դաշինքի համար դատարանի կազմավորման հարցը սկզբունքային էր, իսկ ընդդիմադիր սիրիամետ և իրանամետ դաշինքում համագործակցող ուժերի համար՝ անընդունելի⁸: Դա էր պատճառը, որ վերոնշյալ ուժերը փորձում էին երկրի խորհրդարանում, ուր հակասիրիական դաշինքն ուներ մեծամասնություն, հնարավորինս հետաձգել դատարանի կազմավորման հետ առնչվող ցանկացած հարցի քննարկումը: Հարիրիի սպանության հետաքննության հարցը երկրում 2006 թ. վերջին սկսված ներքաղաքական ճգնաժամի (որ սպառնում էր վերաճել զինված հակամարտության) սրման հիմնական պատճառներից էր:

Լիբանանում քաղաքական ճգնաժամն էլ ավելի խորացավ, երբ ի պատասխան Ֆուադ Սինիորայի այն հայտարարությանը, որ կառավարությունը չէր պատրաստվում հրաժարական տալ, Հիզբալլահ շարժման նախաձեռնությամբ երկրի մայրաքաղաքի գլխավոր հրապարակում կազմակերպվեցին բազմահազարանոց ցույցեր և քաղաքացիական անհնազանդության այլ գործողություններ:

2006 թ. հուլիս-օգոստոս ամիսների լիբանանախորայելյան վերջին պատերազմը գլխավորապես կանխորոշեց լիբանանյան իշխանությունների շրջանում առկա հակասությունները: Իսրայելի նկատմամբ «հաղթանակ» տանելուց հետո Հիզբալլահ շարժման ղեկավար Հասան Նասրալլահը 2006 թ. նոյեմբերից ձեռնամուխ եղավ 2005 թ. «մայրիների հեղափոխության» արդյունքում երկրի ներքաղաքական կյանքում որոշակիորեն թուլացած իր դիրքերի ամրապնդմանը:

⁸ Ռաֆիկ Հարիրիի սպանության գործը վարող միջազգային հատաքննչական խումբը քննության ընթացքում մեղադրանքներ էր ներկայացրել ինչպես լիբանանցի սիրիամետ, այնպես էլ սիրիացի մի շարք բարձրաստիճան պաշտոնյաների նկատմամբ, այդ թվում նաև Սիրիայի նախագահ Բաշար Ասադի մտերիմ շրջապատից:

Նա պահանջեց կառավարության նախարարական աթոռների 1/3-ը՝ հետևաբար նաև գործադիր մարմնի որոշումների վրա վետո դնելու իրավունք, ինչը սակայն մերժվեց: Ստեղծված իրավիճակում Հիզբալ-լահը փորձեց դիմել վերջին շրջանում տարբեր վարչակարգերի (այդ թվում՝ 2005 թ. նաև Լիբանանում) փոփոխման համար կիրառվող տարբերակին՝ խաղաղ հեղափոխության, որ ստացավ «մայրիների հակահեղափոխություն» անվանումը:

Լիբանանում իրավիճակի սրումն ինչպես միշտ այդ երկրի և ընդհանրապես Մերձավոր Արևելքի նկատմամբ համաշխարհային տերությունների և նրանց տարածաշրջանային գործընկերների միջև պայքարի սրման հետևանք էր: Հատկանշական է, որ այս ընթացքում ԱՄՆ-ում ավելի հաճախակի էին խոսում Մերձավոր Արևելքում կայունության հաստատման նպատակով Սիրիայի և Իրանի հետ ուղղակի շփումներ հաստատելու մասին: Այդ գաղափարի հիմնական ջատագովներն ԱՄՆ-ի Կոնգրեսի ընտրություններում հաղթանակ տարած դեմոկրատականներն էին: Եթե Վաշինգտոնի և Թեհրանի միջև մերձեցման հեռանկարները դեռևս տեսանելի չէին, ապա Դամասկոսն այդ ուղղությամբ որոշակի նշաններ սկսեց ցուցադրել արդեն 2006 թ. վերջին⁹:

Սիրիայի և ԱՄՆ-ի դիրքորոշումների հնարավոր մերձեցումն այդ փուլում որպես հետևանք կարող էր հանգեցնել Իրանի դիրքերի թուլացմանը: Վերջինս կարող էր զրկվել տարածաշրջանում իր հիմնական դաշնակցից: Այս տեսանկյունից Լիբանանում իրավիճակի սրումը որոշակիորեն բխում էր նաև Իրանի շահերից: Լիբանանում հնարավոր քաղաքացիական պատերազմի բռնկման պարագայում Վաշինգտոնի և Դամասկոսի միջև որևէ հնարավոր մերձեցում կրկին հետաձգվում էր անորոշ ժամանակով:

Լիբանանյան ճգնաժամի կարգավորման նպատակով նախ դեկտեմբերի 2-ին այդ երկիր ժամանեցին Մեծ Բրիտանիայի և Գերմանիայի արտաքին գործերի նախարարները¹⁰:

Նշենք, որ եվրոպական դիվանագետների հետ ճգնաժամի հաղթահարմանն ուղղված քայլեր ձեռնարկեց նաև Սաուդյան Արաբիան: Այն նպաստեց ընդդիմադիր ուժերի ցույցերի դադարեցմանն ու քաղաքական հակասությունները փողոցից բանակ-

⁹ Այդ տեսանկյունից հետաքրքրական էր 2006 թ. նոյեմբերի վերջին Սիրիայի արտաքին գործերի նախարար Վալիդ Մուալլիմի՝ Բաղդադ այցելությունը, որի ընթացքում Դամասկոսն առաջին անգամ ճանաչեց Իրաքի հետսադրամական կառավարությունը:

¹⁰ Александр Реутов, Ливанский кризис вышел на улицу. “Хезболла” заручилась поддержкой сотен тысяч митингующих, Коммерсант, М., 04.12.2006.

ցությունների սեղան տեղափոխմանը: Դեկտեմբերի 3-ին ճգնաժամի կարգավորման գործընթացին միացավ նաև Արաբական պետությունների լիգայի (ԱՊԼ) քարտուղար Ամր Մուսան¹¹:

Վերջին անգամ Արևմուտքի և Արևելքի ջանքերի նման համատեղում տեղի էր ունեցել 1990 թ. հակասադդամական դաշինքի ձևավորման ընթացքում: Թերևս այս անգամ համագործակցության հիմնական դրդապատճառը համեմատաբար չափավոր և ազատական Լիբանանում շիական արմատականության ակտիվացման սպառնալիքն էր:

Բավական երկար ընդմիջումից հետո՝ 2006 թ. դեկտեմբերի կեսերին, Ռուսաստանը ևս ստացավ Լիբանանում և ընդհանրապես Մերձավոր Արևելքում միջնորդական առաքելությամբ հանդես գալու իրական հնարավորություն: Դեկտեմբերի 14-ին Լիբանանի վարչապետ Ֆուադ Սինիորան ժամանեց Ռուսաստան¹²: Արևմտամետ կողմնորոշմամբ աչքի ընկնող լիբանանյան վարչապետի Մոսկվա այցելությունը խիստ հետաքրքրական էր: Լիբանանյան իշխանությունները երկրում քաղաքական ճգնաժամի կարգավորման նպատակով փորձեցին օգտագործել նաև Մոսկվայի և Դամասկոսի միջև վաղուց հաստատված գործընկերային հարաբերությունները, մանավանդ որ Սինիորայի այցին հաջորդեց դեկտեմբերի 19-ին Սիրիայի նախագահ Բաշար Ասադի Մոսկվա եռօրյա այցելությունը:

Բեյրութում վստահ էին, որ զգալի չափերի հասնող դժգոհության ալիքը կազմակերպվում և ուղղորդվում էր ինչպես Իրանից, այնպես էլ Սիրիայից: Պատահական չէր, որ մայրաքաղաքի գլխավոր հրապարակում հավաքված ցուցարարների շրջանում զգալի թիվ էին կազմում սիրիական հատուկ ծառայությունների աջակցությամբ կազմավորված խմբավորումները¹³:

Մոսկվա այցելության ընթացքում Ֆուադ Սինիորան առաջարկեց հետևյալ փոխզիջումային տարբերակը. Լիբանանի հակասիրիական կառավարությունը հրաժարվում էր Դամասկոսի հասցեին մեղադրանքներ հնչեցնելուց, իսկ Սիրիան՝ Սինիորայի կառավարությունը տապալելու փորձեր հրահրելուց:

¹¹ Nada Bakri, Hizballah Smiles on Arab League Plan, But Cabinet Stays Quiet, Daily Star, Beirut, 12.12.2006.

¹² Сергей Строкань, С кратким дружеским Ливаном; прибыл в Москву президент Сирии Башар Асад, М., 19.12.2006.

¹³ Rym Ghazal, Opposition Promises Series of Protests at "Major Sites " across Lebanon, Daily Star, Beirut, 10.12.2006.

2006 թ. վերջին Մերձավոր Արևելքում ստեղծված իրավիճակը Ռուսաստանը դիտում էր որպես միջազգային ասպարեզում սեփական նշանակությունը կարևորելու հարմար հնարավորություն:

Միջազգային հանրության ջանքերի համատեղմամբ հնարավոր եղավ 2006 թ. դեկտեմբերին նպաստել Լիբանանում իրավիճակի ժամանակավոր հանդարտեցմանը: Սակայն ճգնաժամի առաջացման պատճառներն ու դրանց արդյունքում ի հայտ եկած խնդիրները մնում էին դեռևս չլուծված: Երկրի ընդդիմադիր ուժերն իրենց հերթին սպառնում էին սկսել ժամանակավորապես դադարեցված քաղաքացիական անհնազանդության միջոցառումների 2-րդ փուլը, որ ներառելու էր համընդհանուր գործադուլ: Այն անդառնալի հետևանքներ կարող էր ունենալ երկրի առանց այդ էլ զգալի վնասներ կրած տնտեսության համար:

Հունվարի 23-ի առավոտյան լիբանանյան ընդդիմությունը երկրում հայտարարեց համընդհանուր գործադուլ: Հիզբալլահի կոչով Բեյրութի և երկրի այլ քաղաքների փողոցներ դուրս եկան տասնյակ հազարավոր մարդիկ: Պահանջելով Ֆուադ Սինիորայի «արևմտամետ կառավարության» հրաժարականը՝ նրանք այրվող անվադողերով փակեցին երկրի գլխավոր մայրուղիները: Կառավարամետ և ընդդիմադիր ճամբարների կողմնակիցների միջև տեղի ունեցան նաև մի քանի փողոցային բախումներ, որոնց ընթացքում զոհվեց 3 մարդ¹⁴: Արդեն հունվարի 24-ին լիբանանյան ընդդիմությունը հայտարարեց համընդհանուր գործադուլի դադարեցման մասին, որն անդամալուծել էր ողջ երկիրը:

Լիբանանում ներքաղաքական իրավիճակի սրման հերթական դրսևորում էր հունվարի 25-ին Բեյրութի արաբական համալսարանի սրճարաններից մեկում բախումների բռնկումը: Ապագա և Հիզբալլահ շարժումների կողմնակիցների միջև վիճաբանությունը վերաճեց շիա-սուննի բախումների: Արդյունքում կար 4 սպանված և 158 վիրավոր¹⁵:

Վերոնշյալ բախումների առնչությամբ կառավարական դաշինքի ղեկավարներից դրուզ Վալիդ Ջունբլաթը նշեց, որ Սիրիայի նախագահ Բաշար Ասադը պատասխանատու էր Լիբանանում ընթացող զարգացումների համար: Նա շեշտեց, որ խնդիրը Լիբանանի ներսում չէր, այլ Սիրիայում: Վերջինս պետք է զերծ

¹⁴ Rym Ghazal, Siniora Cabinet Girds for Rough Ride as Opposition Launches General Strike, Daily Star, Beirut, 23.01.2007.

¹⁵ Iman Azzi, Rival Mobs Plunge Beirut into Anarchy: Army Imposes Curfew End Mayhem between Pro-and-Anti-Government Rioters, Daily Star, Beirut, 26.01.2007.

մնար լիբանանյան քաղաքական ուժերի միջև հակասությունների սրման հրահրումից և հիմնովին հրաժարվել Լիբանանից¹⁶:

Հունվարի վերջին իրավիճակի անկայունացման հետևանքով կրկին ակտիվացան լիբանանյան ճգնաժամի կարգավորմանն ուղղված արտաքին և ներքին նախաձեռնությունները: Տեղական և միջազգային շատ քաղաքական գործիչներ համատեղում էին իրենց ջանքերը՝ ճգնաժամից դուրս գալու ուղղությամբ:

Հունվարի 29-ին Լիբանան այցելեց Բելգիայի խորհրդարանի փոխխոսնակը, ով հանդիպեց ինչպես կառավարամետ, այնպես էլ ընդդիմադիր ուժերի ղեկավարների հետ և կոչ արեց լիբանանյան հակամարտող ճակատների ղեկավարներին գնալու զիջումների և ուղի հարթելու դեպի ներքաղաքական ճգնաժամի լուծում¹⁷:

Թեև Սաուդյան Արաբիայի թագավոր Աբդալլահը բազմիցս հայտարարել էր, որ «Իրանը փորձում է տարածաշրջանում մոսուլմաններին համախմբել շիայականության հովանու ներքո¹⁸», սակայն Լիբանանում իրավիճակի սրումը և քաղաքացիական պատերազմի վերսկսման վտանգը ստիպեց երկու երկրներին, տվյալ փուլում իրենց շահերից ելնելով, համատեղել ջանքերը և նպաստել երկրում կայունության վերահաստատմանը:

Իրանը՝ Հիզբալլահի հիմնական հովանավորը, և նրա տարածաշրջանային մրցակից Սաուդյան Արաբիան, որն աջակցում էր Ֆուադ Սինիորայի կառավարությանը, վարում էին բանակցություններ, որոնց նպատակը Լիբանանում հակամարտող կողմերի միջև առկա հակասությունների լուծումն էր:

Հունվարի 25-ին, երբ Բեյրութում ներքաղաքական իրավիճակը բավական լարված էր, Փարիզում՝ Լիբանանին ֆինանսական աջակցություն ցուցաբերելու նպատակով գումարված *Փարիզ 3* միջազգային համաժողովի ընթացքում Բեյրութին խոստացվեց 7,6 միլիարդ ԱՄՆ դոլարի օգնություն¹⁹: Սակայն ֆինանսական աջակցությունը պայմանավորված էր երկրում կայունության հաստատմամբ և բարեփոխումների իրականացմամբ, որի պատասխանատվությունը դրվեց Ֆուադ Սինիորայի կառավարության վրա:

¹⁶ Mohammad Zaatar, Army Refers Files of Riot Participants to Judiciary, Daily Star, Beirut, 27.01.2007.

¹⁷ Hani M. Bathish & Maher Zeineddine, Diplomats Renew Effort to Calm Beirut, Daily Star, Beirut, 30.01.2007.

¹⁸ Tehran, Riyadh Scramble to Forge Lebanon Deal, Daily Star, Tehran, 26.01.2007.

¹⁹ Rym Ghazal, Siniora Picks up \$ 7.6 Billion at Paris III, Daily Star, Beirut, 26.01.2007.

Ֆինանսական օգնությունն ուղղվելու էր ոչ միայն Լիբանանի ընդհանուր պարտքի մարմանը, այլև նպաստելու էր երկրի փոքր և միջին ձեռնարկությունների ֆինանսական վիճակի բարելավմանը: Համաժողովին մասնակցում էր 40 երկիր և մի շարք կազմակերպություններ:

Փարիզում խոստացված 7,6 միլիարդ ԱՄՆ դոլարից մոտ 2 միլիարդը տրամադրվելու էր դրամաշնորհների և վարկերի տեսքով, որոնք ուղղվելու էին Լիբանանի 40,4 միլիարդ ընդհանուր պարտքի (2006 թ. վերջի տվյալների համաձայն՝ այն կազմում էր Համախառն ներքին արդյունքի (ՀՆԱ) 188 տոկոսը) մարմանը և կառուցվածքային բերափոխումների իրականացմանը²⁰: Եվրոպական ներդրումային բանկը (European Investment Bank) տրամադրելու էր 3 միլիարդ ԱՄՆ դոլար, որից 520 մլն-ը նախատեսված էր երկրի էներգետիկ ոլորտում «առաջնահերթ ներդրումների» համար: 700 մլն դոլար խոստացել էր Արաբական դրամական հիմնադրամը (Arab Monetary Foundation): Որոշ դոնորներ ֆինանսավորելու էին մի շարք սոցիալական ծրագրեր, ինչպես նաև աջակցություն էին ցույց տալու ոչ կառավարական (NGO) կազմակերպությունների ծրագրերին: Օրինակ՝ Շվեդիան խոստացավ 5,85 մլն դոլար տրամադրել Լիբանանում ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրերի իրականացմանը²¹:

Միջազգային ֆինանսական ընկերությունը (International Finance Corporation) (IFC) Լիբանանին խոստացավ տրամադրել 275 մլն դոլար արժողությամբ վարկեր, որոնցից 200 մլն-ը՝ լիբանանյան ընկերություններին²²:

Եվրոպական բանկի 78 մլն առաջին փոխանցումը նախատեսվում էր երկարաժամկետ վարկերի տեսքով տրամադրել այն միջին ձեռնարկություններին, որոնք նախատեսում էին ներդրումներ իրականացնել երկրի արդյունաբերության, գյուղատնտեսական մթերքների արտադրության, առողջապահության և կրթության ոլորտներում:

Փետրվարի 7-ի լույս 8-ի գիշերը լիբանանախսրայելյան սահմանի վրա՝ իսրայելյան Ավավիմ և լիբանանյան Մարուն Ալ-Ռաշ գյուղերի շրջանում, տեղի ունեցավ փոխհրաձգություն: Այն առաջին լուրջ միջադեպն էր 2006 թ. օգոստոսի 14-ից՝ լիբանանախս-

²⁰ Michael Bluhm, Siniora Hopes Paris III Will Help Slay Debt Dragon, Daily Star, Beirut, 23.01.2007.

²¹ Michael Bluhm, Paris III Includes Something for Private Sector, Too, Daily Star, Beirut, 30.01.2007.

²² Նույն տեղում:

րայելյան վերջին պատերազմի ավարտից հետո²³: Այն լուրջ մտահոգություն առաջացրեց հատկապես վերոնշյալ պատերազմից հետո Հարավային Լիբանանում տեղակայված ՄԱԿ-ի ժամանակավոր զինված ուժերի (UNIFIL) հրամանատարության շրջանում: Ականազերծման աշխատանքները, որ սահմանի շրջանում իրականացնում էին իսրայելցի զինվորները, լիբանանյան կողմն ընկալեց որպես ներխուժման փորձ և հրազենային կրակ բացեց, որին հետևեց Իսրայելի պատասխան հրետանային հարվածները: Արդյունքում վիրավորվեց 4 լիբանանցի զինծառայող²⁴:

Իսրայելցիները նախօրոք տեղեկացրել էին իրենց ծրագրերի մասին ինչպես Հարավային Լիբանանում UNIFIL-ի հրամանատարությանն, այնպես էլ լիբանանյան կողմին: Դեռևս դրանից երկու օր առաջ իսրայելցիները նմանատիպ պայմաններում հայտնաբերել և ոչնչացրել էին 4 հզոր ականներ, իսկ երկու շաբաթ առաջ վերջիններս պայթեցրել էին Հիզբալլահի մարտիկներին պատկանող 2 ստորգետնյա պահեստարան: Բեյրութը որևէ առարկություն չէր ներկայացրել: Սակայն այդ անգամ լիբանանյան կողմը Իսրայելին մեղադրեց սահմանը խախտելու մեջ, և գործողությունն ընկալվեց որպես ագրեսիա:

Փետրվար 8-ին այն շրջանում, որտեղ գրանցվել էր միջադեպը տեղակայվեցին ՄԱԿ-ի խաղաղապահների լրացուցիչ ուժեր՝ հիմնականում իտալացի և ֆրանսիացի զինվորներ: UNIFIL-ի հրամանատարությունը կողմերին հորդորեց դադարեցնել ցանկացած թշնամական գործողություն և ապագայում թույլ չտալ միջադեպի կրկնություն²⁵:

²³ Александр Реутов, Ливан отразил вторжение бульдозера, Коммерсант, М., 09.02.2007.

²⁴ Այն բանից հետո, երբ 2000 թ. Իսրայելն ամբողջությամբ իր զորքերը դուրս բերեց Հարավային Լիբանանից, Իսրայելն իր սահմանային շրջաններում կառուցեց պատնեշներ: Չինվորականների կարծիքով դրանք պետք է կանխեին Հիզբալլահի շարժման մարտիկների ներթափանցումը հրեական պետության տարածք: Որոշ շրջաններում, ռազմավարական տեսանկյունից ելնելով, պատնեշները մի քանի տասնյակ մետրով խորանում են Իսրայելի տարածքում: Այդպիսի շրջաններից մեկում էլ, որ գտնվում է պատնեշներից դուրս, բայց դեռևս Իսրայելի տարածքում, զինվորականները հայտնաբերել էին մի քանի հզոր ականներ, որ տեղադրել էին Հիզբալլահի մարտիկները:

²⁵ Իսրայելը պնդում էր, որ Հիզբալլահի մարտիկները կրկին ակտիվացրել էին իրենց գործողությունները լիբանանաիսրայելյան սահմանի շրջանում: Մասնավորապես նշվում էր, որ Իսրայելի տարածքում շարունակվում էին տեղադրվել հզոր ականներ, որոնք կարող էին ոչնչացնել նաև տանկեր: Հիզբալլահին իր հերթին հայտարարում էր, որ վերջին շրջանում իսրայելցիների հայտնաբերած ականները տեղադրվել էին մինչ 2006 թ. պատերազմը:

Ակնհայտ էր, որ լիբանանյան և տարածաշրջանային որոշ ուժեր շահագրգռված էին լիբանանախորայելյան սահմանի շրջանում իրավիճակի կրկին անկայունացմամբ և փորձում էին իրավիճակը լարել նաև այդ ճանապարհով:

2007 թ. փետրվարի 13-ին՝ Ռաֆիկ Հարիրիի սպանության երկրորդ տարելիցի նախօրեին, Լիբանանում պայթյուններ իրականացվեցին 2 մարդատար ավտոբուսներում: Վարչապետ Ֆուադ Սինիորան հայտարարեց, որ պայթյունների ետևում կանգնած էին այն ուժերը, որոնք 2005 թ. իրականացրին նախկին վարչապետի սպանությունը: Ահաբեկչության արդյունքում սպանվեց 3 և վիրավորվեց 23 մարդ²⁶:

Թեև վերջին շրջանում Լիբանանում ավելացել էր քաղաքական սպանությունների թիվը (ինչն ընդհանրապես բնորոշ էր Լիբանանին), սակայն այս ընթացքում առաջին անգամ էր, որ հարձակման ուղղակի թիրախ դարձան քաղաքացիները²⁷:

«Մարտի 14-ի ուժերը» հերթական անգամ Սիրիային մեղադրեցին ահաբեկչության կազմակերպման մեջ, որի նպատակն էր խոչընդոտել փետրվարի 14-ին Հարիրիի մահվան երկուամյակի կապակցությամբ կազմակերպվող սգո միջոցառումներին լիբանացիների մասնակցությանը:

Խորհրդարանի պատգամավոր Ֆարես Սուեյդը Լիբանանյան փաղանգներ կուսակցության գրասենյակում հանդիպումից հետո ԱՊԼ-ին, ՄԱԿ-ին, արաբական և միջազգային հանրությանը մեղադրեց Լիբանանում ընթացող զարգացումների նկատմամբ անտարբերություն դրսևորելու մեջ և կոչ արեց պատժամիջոցների կիրառման ճանապարհով երկրում վերջ դնելու սիրիական ցանկացած ազդեցությանը²⁸:

Ապագա շարժման ղեկավար Սաադ Հարիրին հայտարարեց, որ փետրվարի 13-ի ահաբեկչությունը փաստում էր այն իրողությունը, որ քաղաքական սպանությունների գործով միջազգային դատարանի ստեղծումը Լիբանանի համար անհրաժեշտություն էր, այլ ոչ թե քաղաքական պահանջ:

Մարտի 28-ին Ռիադում (Սաուդյան Արաբիա) կայացած ԱՊԼ-ի հերթական գագաթնաժողովից առաջ միջազգային հան-

²⁶ Rym Ghazal, Attack Spurs Fears of Lethal Mew Focus on Private Citizens, Daily Star, Beirut, 14.02.2007.

²⁷ 1975 թ. ապրիլին պաղեստինցիներով լեցուն ավտոբուսի նկատմամբ իրականացված ահաբեկչությունը պատմագրության մեջ ընդունված է համարել շուրջ 15 տարի տևած 2-րդ քաղաքացիական պատերազմի սկիզբը:

²⁸ Mira Borji, Siniora Vows "Justice", Links Perpetrators to Hariri Killing, Daily Star, Beirut, 14.02.2007.

րությունն ակտիվացրեց Մերձավոր Արևելք իր դիվանագիտական այցելությունները: Մարտի 14-15-ին տարածաշրջան այցելեց Եվրոպական Միության (ԵՄ) արտաքին գործերի նախարար Խավիեր Սոլանան: Նա իր աջակցությունը հայտնեց Սաուդյան Արաբիայի դիվանագիտական ջանքերին, որոնք ուղղված էին լիբանանյան ճգնաժամի քաղաքական կարգավորմանը²⁹:

Մարտի 14-ին Խավիեր Սոլանան հանդիպեց Սիրիայի նախագահ Բաշար Ասադի հետ և կոչ արեց Սիրիային օգտագործելու լիբանանյան հակամարտող կողմերի հետ իր կապերը և նպաստելու Լիբանանում խաղաղության և անվտանգության պահպանմանը: Փոխարենը Սոլանոն խոստացավ, որ ԵՄ-ն կպաշտպաներ Սիրիայի դեռևս 1967 թ. արաբաիսրայելյան պատերազմի ընթացքում Իսրայելի գրաված Գոլանի բարձունքները հետ վերադարձնելու ջանքերը: ԵՄ արտաքին գործերի նախարարը հորդորեց Ասադին նպաստել նաև Սիրիայի տարածքից Լիբանան ապօրինի զենքի ներմուծման դադարեցմանը³⁰:

Մարտի 26-ին միաժամանակ տարածաշրջան այցելեցին ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բան Կի-Մունը և ԱՄՆ պետքարտուղար Կոնդոլիզա Ռայսը: Երկուսն էլ հանդիպումներ ունեցան Իսրայելի վարչապետի, Պաղեստինյան ինքնավարության ղեկավարի և տարածաշրջանային այլ ղեկավարների հետ: ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարն այցելեց Հորդանան, ապա նաև Սաուդյան Արաբիա, որտեղ նա ելույթ ունեցավ ԱՊԼ հերթական գագաթնաժողովի բացման արարողության ընթացքում³¹:

Մարտի 28-ից 30-ը Ռիադում անցկացված ԱՊԼ-ի հերթական գագաթնաժողովի ընթացքում արաբական ղեկավարները որոշեցին առաջ քաշել պաղեստինաիսրայելյան հակամարտության կարգավորման սեփական նախաձեռնությունը: Նրանք ԱՄՆ-ին մեղադրեցին Իրաքի «անօրինական օկուպացման» մեջ, ինչպես նաև Լիբանանում, Սուդանում և Սոմալիում ճգնաժամերի պատասխանատվությունը դրեցին «արտաքին ուժերի» վրա:

Արաբական ղեկավարներն իրենց համախմբվածությունն առավել ընդգծելու նպատակով որոշեցին ավելի հաճախակի հանդիպել նոր ձևաչափով: Գումարվելու էին դռնփակ «խորհր-

²⁹ Solana Lends Support for Saudi Effort to End Impasse in Beirut. Rival Camps May Be Invited to Reconciliation Talks in Riyadh, Daily Star, Beirut, 14.03.07.

³⁰ Solana Urges Assad to Work for Peace in Lebanon. EU Foreign Policy Chief Pledges Support for Damascus' Goal of Regaining Golan Heights, Daily Star, Beirut, 15.03.07.

³¹ Габриэль Вольфсон, ООН и США взяли за Ближний Восток, Независимая газета, М., 26.03.07.

դատական գազաթնաժողովներ», որոնցում քննարկվելու էին առկա սուր խնդիրները:

Ռիադում անցկացված գազաթնաժողովի շրջանակներում բանակցություններ տեղի ունեցան Սաուդյան Արաբիայի թագավոր Աբդալլահի և Բաշար Ասադի միջև: Դրանք առաջինն էին 2006 թ. ամռանը Իսրայելի՝ Լիբանան նեխուժումից հետո: Պաշտոնական տեղեկատվության համաձայն՝ Բաշարը համաձայնվեց ուղղակի երկխոսություն սկսել Ֆուադ Սինիորայի հետ, ով Սիրիային մեղադրում էր Լիբանանի գործերին միջամտելու մեջ: Այսպիսի երկխոսություն սկսելու անհրաժեշտության մասին Ռիադը նախապես համաձայնության էր եկել նաև Սինիորայի հետ³²:

Ռիադի համաժողովից հետո՝ ապրիլի 2-ից 3-ը, տարածաշրջան այցելեցին Գերմանիայի կանցլեր Անգելա Մերկելն ու ԱՄՆ Կոնգրեսի ներկայացուցիչների պալատի խոսնակ Նենսի Պելոսին: ԱՄՆ պետքարտուղար Կոնդոլիզա Ռայսի տարածաշրջան այցելությունից հետո վերջին երկուսի այցերը Մերձավոր Արևելքում «կանացի դիվանագիտության» շրջանի շարունակությունն էին: Վերջիններս հանդիպումներ ունեցան Իսրայելում, Պաղեստինյան ինքնավարությունում, Հորդանանում և Լիբանանում: Իսրայելից Լիբանան մեկնելուց առաջ Պելոսին հանդիպեց 2006 թ. Հիզբալլահ շարժման մարտիկների գերի վերցրած իսրայելցի զինվորների ընտանիքների հետ:

Ինչպես ԱՄՆ Կոնգրեսի ներկայացուցիչների պալատի խոսնակը, այնպես էլ Գերմանիայի կանցլերը Լիբանանում հանդիպումներ ունեցան հակամարտող ճամբարների ղեկավարների հետ, որոնց ընթացքում կողմերին կոչ արվեց նպաստելու երկրում կայունության վերահաստատմանը³³:

Տարածաշրջան այցելության շրջանակներում Նենսի Պելոսին այցելեց նաև Սիրիա և հանդիպում ունեցավ Բաշար Ասադի հետ: Թեև ԱՄՆ նախագահի մամլո խոսնակի պաշտոնակատար Դանա Պերինոն այս կապակցությամբ նշեց, որ Սպիտակ տունը չի ողջունում Պելոսի այցելությունը Դամասկոս և, որ Սիրիան պաշտոնապես շարունակում է ներգրավված լինել «ահաբեկչությունը հովանավորող» պետությունների ցուցակում, «մեղադրվում է Լիբանանում Ֆուադ Սինիորայի կառավարությունը տապալելու փորձեր հրահրելու, ինչպես նաև Իրաք գորհայինների մուտքն

³² Иван Грошков, Арабы обвинили США в незаконной оккупации Ирака, Независимая газета, М., 30.03.07.

³³ Иван Грошков, Дипломатическая двустолвка. Меркель и Пелоси мирят Израиль с арабами, Независимая газета, М., 03.04.07.

ապահովելու մեջ»³⁴, սակայն ակնհայտ էր, որ այդ այցելությունը համաձայնեցված էր Սպիտակ տան ղեկավարության հետ: Պելոսին իր հերթին շեշտեց, որ կարևորում էր Սիրիայի հետ երկխոսության շարունակումը:

Դամասկոսում հանդիպման ընթացքում քննարկվեցին հարցեր, որոնք վերաբերում էին արաբախորայելյան հակամարտության կարգավորմանը, Մերձավոր Արևելքում Սիրիայի և ԱՄՆ-ի շահերի համատեղմանը, ինչպես նաև շոշափում էին Դամասկոսի և Թեհրանի միջև հարաբերությունները: Քննարկման առարկա էին նաև Լիբանանում առկա ճգնաժամը, Սիրիայի և Հիզբալլահ շարժման ու պաղեստինյան Համաս կազմակերպության հարաբերությունները (որոնք ներգրավված էին «ահաբեկչական կազմակերպությունների» ցուցակում), ինչպես նաև արաբական աշխարհի և Իսրայելի միջև բնականոն հարաբերությունների հաստատման հարցը³⁵:

**ՈԱՖԻԿ ՀԱՐՈՒԹԻ ՄՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՎ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄԸ՝
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇԱՀԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱ**

Դեռևս ապրիլի սկզբին Նաբիհ Բերրին իր հարցազրույցներից մեկում նշեց, որ Սինիորայի հետ ձեռք էր բերվել համաձայնություն՝ ազգային միասնության կառավարություն ձևավորելու հարցում: ԱՊԼ գլխավոր քարտուղար Ամր Մուսայի և Սուդանի բանագնաց Մուստաֆա Իսմայիլի հետ խորհրդակցությունների ընթացքում որոշվել էր, որ ազգային միասնության կառավարությունն ունենալու էր հետևյալ ձևաչափը՝ 19+10+1, որից 19 նախարարական աթոռ տրամադրվելու էր իշխող մեծամասնությանը, իսկ 10 աթոռ՝ ընդդիմությանը: Կառավարության կազմում ներգրավվելու էր մեկ անկախ պատգամավոր, որին ընտրելու էր Սինիորան՝ Բերրիի ներկայացրած թեկնածուներից:

Նշենք, սակայն, որ չնայած վերոնշյալ համաձայնության ձեռքբերմանը՝ լիբանանյան ընդդիմությունը շարունակում էր ձախողել խորհրդարանական նիստի գումարումն ու Հարիրիի սպանության գործով միջազգային դատարանի կազմավորման հարցի քննարկումը պայմանավորում էր գործող կառավարության

³⁴ Артур Блинов, Женская дипломатия на Ближнем Востоке, Независимая газета, М., 02.04.07.

³⁵ Иван Грошков, Демократичная дипломатия, Независимая газета, М., 04.04.07.

հրաժարականով և ազգային միասնության նոր կառավարության ձևավորմամբ:

Ստեղծված պայմաններում «Մարտի 14-ի» ուժերի ղեկավարներն ապրիլի 2-ին հայտարարեցին, որ միջազգային դատարանի կազմավորման հարցի քննարկումը խորհրդարանում ձախողելու պայմաններում իրենք դիմել էին ՄԱԿ-ի ԱԽ և խնդրել, որ միջազգային դատարանը կազմավորվեր առանց լիբանանյան խորհրդարանում հարցի քննարկման՝ ՄԱԿ-ի կանոնադրության 7-րդ հոդվածի համաձայն³⁶:

Ազատ հայրենասիրական շարժման ղեկավար Միշել Աունն ապրիլի 4-ին ընդդիմության անունից նշեց, որ կառավարամետ պատգամավորների խնդրագիրը և ՄԱԿ-ի 7-րդ հոդվածի համաձայն միջազգային դատարանի կազմավորումը սպառնալիք էր՝ ուղղված Լիբանանի ազգային անվտանգությանն ու պետականությանը և չէր կարող նպաստել երկրում կայունության վերահաստատմանը³⁷:

Լիբանանի կառավարամետ ուժերի ՄԱԿ-ի ԱԽ-ին ուղարկված խնդրագիրը կրկին ստիպեց լիբանանյան, տարածաշրջանային և միջազգային ուժերին խոսել ներլիբանանյան երկխոսության ակտիվացման անհրաժեշտության մասին:

Ապրիլի 12-ին ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարը լրագրողներին հայտնեց, որ ԱԽ-ում դատարանի կազմավորման հարցի քննարկումն առժամանակ հետաձգվել էր: Վերջինս հույս հայտնեց, որ լիբանանյան հակասությունները հնարավոր կլինեին հարթել և դատարանի կազմավորման հարցը լուծում կստանար Լիբանանի ներսում: Այդ փաստը կնպաստեր ազգային միասնականության վերահաստատմանը³⁸:

Ապրիլի կեսին ներլիբանանյան հակասությունների կարգավորմանն ուղղված միջազգային ջանքերին միացավ նաև Ռուսաստանը: Ապրիլի 17-ին Լիբանան այցելեց Ռուսաստանի փոխարտգործնախարար Ալեքսանդր Սուլթանովը: Նա կարծիք հայտնեց, որ ՄԱԿ-ի 7-րդ հոդվածի համաձայն միջազգային դատարանի կազմավորումը կարող էր էլ ավելի անկայունացնել Լիբանանում

³⁶ Ըստ 7-րդ հոդվածի՝ ՄԱԿ-ի ԱԽ-ն միջազգային խաղաղության և անվտանգության սպառնալիքի պայմաններում կարող է միջամտել և համապատասխան միջոցառումներ ձեռնարկել՝ տնտեսական պատժամիջոցներից մինչև ռազմական միջամտություն: Nada Baki, March 14 Forces Expand Talk of Chapter 7 Option, Daily Star, Beirut, 03.04.07.

³⁷ Նույն տեղում:

³⁸ Hani M. Bathish, Ban Urges Lebanese to Resume Dialogue, Daily Star, Beirut, 13.04.07.

իրավիճակը: Վերջինս հորդորեց լիբանանցիներին այդ հարցում հասնել ներքին համաձայնության:

Այցի ավարտին Սուլթանովը նշեց, որ ներլիբանանյան խնդիրների կարգավորման հարցում (հաշվի առնելով Սիրիայի և լիբանանյան ընդդիմության կապերը) Ռուսաստանը կփորձեր օգտագործել նաև Դամասկոսի և Մոսկվայի միջև հարաբերությունները: Դրանք անպայմանորեն հաշվի կառնվեին նաև դատարանի կազմավորման վերաբերյալ որևէ միջազգային որոշման ընդունման պարագայում:

Դատարանի կազմավորման հարցում լիբանանյան հակադիր ճամբարների միջև հակասությունների կարգավորման նպատակով ապրիլի 17-ին Լիբանան այցելեց նաև ՄԱԿ-ում իրավական հարցերով գլխավոր խորհրդական Նիկոլաս Միչելը: Նա հանդիպումներ ունեցավ Նաբիի Բերրիի, Ֆուադ Սինիորայի և նախագահ Էմիլ Լահուդի հետ: Միչելը նշեց, որ դատարանի կազմավորման հարցով ՄԱԿ-ն ակնկալում էր նաև Սիրիայի աջակցությունը՝ հաշվի առնելով վերջինիս ազդեցությունը լիբանանյան ընդդիմության շրջանում:

Վերջինս շեշտեց, որ ՄԱԿ-ի ԱԽ-ի անդամները նախընտրում էին, որ դատարանի կազմավորման հարցը լուծում գտներ լիբանանյան մակարդակում և իր առաքելությունն էր այդ հարցում աջակցել լիբանանյան քաղաքական ուժերին: Նա իր այցելության հիմնական խնդիրը համարեց լիբանանյան համապատասխան մասնագետների՝ արդարադատության նախարար Շարլ Ռիզքի, դատավորներ Ռալֆ Ռիաչի և Շուքրի Սադրի հետ դատարանի կազմավորման վերաբերյալ լիբանանյան իշխանությունների և ՄԱԿ-ի միջև երկկողմ համաձայնագրի նախնական տեքստի կազմումը³⁹:

Նշենք, որ դեռևս ապրիլի 16-ին Լիբանանի արդարադատության նախարար Շարլ Ռիզքն իր հեռուստատեսային ելույթում նշեց, որ եթե նույնիսկ դատարանը կազմավորվեր ՄԱԿ-ի 7-րդ հոդվածի համաձայն, լիբանանյան կառավարությունը պետք է երաշքիխներ ունենար, որ այն կգործեր ՄԱԿ-ի և լիբանանյան կառավարության միջև նախապես կնքված համաձայնագրի սկզբունքներին համապատասխան: Սակայն համաձայնագրի նախնական տեքստի հաստատման և նրա կնքման հարցում ևս լիբանանյան հակադիր ճամբարները չէին կարողանում համաձայնության հասնել: ՄԱԿ-ի 7-րդ հոդվածի համաձայն՝ նման դեպքում ԱԽ-ն կարող էր միջամտել և դատարանի կազմավորման որոշում կայացնել առանց լիբանան-

³⁹ Hani M. Bathish & Nafez Qawas, Sultanov, Michel Take Temperature on Hariri Tribunal. Envoys Hold Separate Rounds of Talks, Daily Star, Beirut, 18.04.07.

յան կառավարության հետ համաձայնագրի կնքման⁴⁰, ինչն իհարկե, չէր բխում Լիբանանի շահերից և կարող էր հանգեցնել լիբանանյան ճգնաժամի միջազգայնացմանը:

Ապրիլի 18-ին Միչելը Լիբանանում իր վերջին հանդիպման ընթացքում նշեց, որ Հարիրիի սպանության հարցով դատարանը պետք է լիներ «անկախ և հիմնված լիներ միջազգային քրեական իրավունքի վրա»⁴¹:

Ապրիլի 20-ին կայացավ Լիբանանի կառավարության նիստ, որի ընթացքում քննարկումներ տեղի ունեցան նաև դատարանի կազմավորման հարցով ՄԱԿ-ի ԱԽ երկրորդ խնդրագիրն ուղարկելու հարցի շուրջ: Կառավարությունը, սակայն, որոշեց հետաձգել երկրորդ խնդրագրի ուղարկումն ու ակտիվացրեց ընդդիմության հետ բանակցությունները⁴²:

Ապրիլի 20-ին իրանական “Etimad Mali” թերթին տված հարցազրույցում Սինիորան նշեց, որ լիբանանյան ընդդիմությունը, օգտվելով իր հովանավորների աջակցությունից, հրաժարվում էր բանակցել դատարանի կազմավորման հարցով և սպառնում էր, որ եթե դատարանի կազմավորումը տեղի ունենար ՄԱԿ-ի 7-րդ հոդվածի համաձայն, ապա կառավարամետ ուժերը պատասխանատու կլինեին երկրում նոր քաղաքացիական պատերազմի բռնկման համար: «Ընդդիմությունը նշում է, որ չի ցանկանում քաղաքականացնել դատարանը, սակայն, երբ այն դատարանի կազմավորման հարցի քննարկման համար նախապայման է առաջ քաշում կառավարության փոփոխությունը, ապա դա արդեն իսկ խնդրի քաղաքականացում է», — շեշտեց Սինիորան⁴³:

Լիբանանյան ճգնաժամի կարգավորման, լիբանանասիրական սահմանով անօրինական զենքի տեղափոխման և միջազգային դատարանի կազմավորման խնդիրները քննարկվեցին նաև ապրիլի 24-ին ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բան Կի-մունի Դամասկոս այցելության շրջանակներում:

Բաշար Ասադի հետ հանդիպումից հետո «Ֆրանսս պրես» գործակալությանը տված հարցազրույցում ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարը նշեց, որ Ասադին հորդորել էր օգտագործել «իր ազդեցությունը» և նպաստել լիբանանյան տարբեր քաղաքական ուժերի միջև դատարանի կազմավորման հարցում համաձայնության

⁴⁰ Hani M. Bathish, Russian, UN Envoys Will Try to Break Lebanese Logjam, Daily Star, Beirut, 17.04.07.

⁴¹ Nada Bakri, Hizballah Says Chapter 7 Court “Will Make the Truth Lost”, Daily Star, Beirut, 19.04.07.

⁴² Nafez Qawaz, Daily Star News, Daily Star, Beirut, 21.04.07.

⁴³ Hani M. Bathish, Michel Insists UN Not Seeking to “Impose” Tribunal on Lebanon, Daily Star, Beirut, 21.04.07.

հաստատմանը: Ասադն իր հերթին նշել էր, որ դատարանի կազմավորման որոշումը պետք է ընդունեն իրենք՝ լիբանանցիները, բայց Սիրիան պատրաստ է ամեն կերպ աջակցել համաձայնության հաստատմանը⁴⁴:

Թեև միջազգային հանրությունն ամեն կերպ փորձում էր նպաստել Լիբանանի ներսում դատարանի կազմավորման որոշման կայացմանը, ինչպես նաև լիբանանյան քաղաքական ուժերի շրջանում համաձայնության հաստատմանը, սակայն այս խնդիրն ուսումնասիրվող շրջանում դեռևս շարունակում էր մնալ քաղաքական հիմնական շահարկումներից մեկը:

Ուսումնասիրվող շրջանում հայերը Լիբանանի խորհրդարանում ունեին 6 պատգամավորական տեղ, որից 4-ը (3-ն առաքելական և 1-ը կաթոլիկ) ընտրվում է Բեյրութի ընտրաշրջանից, իսկ մյուս երկուսը՝ Լեռնալիբանանի և Բեքաայի ընտրատարածքից:

Երկրի օրենսդիր մարմնում Բեյրութի ընտրաշրջանից խորհրդարան անցած բոլոր 4 հայ պատգամավորներն էլ ներգրավված էին Սաադ Հարիրիի գլխավորած դաշինքում: Նրանք էին Հակոբ Քասարջյանը (Ռամկավար ազատական կուսակցություն), Եղիա Ճերեճյանը (Սոցիալ-դեմոկրատական հնչակյան կուսակցություն), անկախ պատգամավոր Ժան Օղասափյանը և հայ կաթոլիկ Սերժ Թուրսարգսյանը:

Լեռնալիբանանի և Բեքաայի հովտի շրջաններից երկրի խորհրդարան ընտրված երկու հայ պատգամավորները ներկայացնում էին ՀՅԴ-ն, որ սերտորեն համագործակցում էր ընդդիմադիր ճակատում համախմբված ուժերի, հատկապես Միշել Աունի ղեկավարած Ազատ հայրենասիրական շարժման հետ: Պատահական չէր, որ Լեռնալիբանանից ընտրված Հակոբ Բագրատունին ընդգրկված էր հենց Միշել Աունի գլխավորած ընտրացուցակում: Վերջին հայ պատգամավորը Ժորժ Քասարջին էր, ով թեև կուսակցական չէր, սակայն սերտորեն համագործակցում էր ՀՅԴ-ի հետ:

Թեև լիբանանահայ քաղաքական գործիչներն ու կուսակցություններն ըստ իրենց կողմորոշման համագործակցում էին երկրի տարբեր ուժերի և խմբավորումների հետ, սակայն հայ համայնքն ընդհանուր առմամբ, իր շահերից ելնելով, փորձում էր հավատարիմ մնալ դեռևս 1975 թ. բռնկված քաղաքացիական պատերազմի ընթացքում որդեգրած «դրական չեզոքության» քաղաքականությանը:

Փաստենք, որ Լիբանանում 2006 թ. վերջին և 2007 թ. սկզբին սրված ներքաղաքական ճգնաժամը տարածաշրջանային և

⁴⁴ Hani M. Bathish & Nafez Qawas, Ban Says Assad Has Pledged to Help Seal Deal on Hariri Court, Daily Star, Beirut, 25.04.07.

ոչ տարածաշրջանային ուժերի միջև պայքարի ուժեղացման հետևանք էր:

Քաղաքական ճգնաժամն ուներ նաև ներքին պատճառներ.

1. Ռաֆիկ Հարիրիի սպանության գործով միջազգային դատարանի կազմավորման հարցում երկրի հակադիր քաղաքական ճամբարներն ունեին տարբեր դիրքորոշումներ: Սա մեծապես նպաստում էր երկրում իրավիճակի անկայունացմանը և հնարավորություն էր տալիս տարածաշրջանային որոշ ուժերի ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն միջամտելու Լիբանանի ներքին գործերին:

2. 2006 թ. հուլիս–օգոստոս ամիսների լիբանանախորայելյան պատերազմում «կասկածելի հաջողություններ» ունենալուց հետո Հիզբալլահ շարժումը փորձում էր օգտագործել լիբանանյան հասարկության որոշ շրջանակներում իր վայելած ժողովրդականությունը և մեծացնել իր քաղաքական ազդեցությունն ու ներգրավվածությունը երկրի կառավարման մարմիններում: Վերոնշյալն իր հերթին ավելի ակնհայտ էր դարձնում լիբանանյան հասարակության ներսում առկա պառակտվածությունը:

Լիբանանյան հակամարտության քաղաքական կարգավորմանը միտված միջազգային հանրության ջանքերի համատեղմանը զուգահեռ՝ երկրի որոշ շրջանակներ իրենց տարածաշրջանային հովանավորների աջակցությամբ փորձում էին ներքաղաքական ճգնաժամը տեղափոխել զինված բախումների հարթություն:

2006 թ. վերջին և 2007 թ. սկզբին թեև Լիբանանին հաջողվեց խուսափել նոր քաղաքացիական պատերազմի բռնկումից, սակայն քաղաքական ճգնաժամը դեռևս մնում էր չկարգավորված: Լուծում չէր ստացել ճգնաժամի առաջացման հիմնական խնդիրներից մեկը՝ Ռաֆիկ Հարիրիի սպանության գործով միջազգային դատարանի կազմավորման հարցը: Վերոնշյալ խնդրի լուծումը հետաձգելու ընդդիմության որոշումը ստիպեց երկրի կառավարամետ ուժերին հարցի քննարկումը տեղափոխել ՄԱԿ–ի ԱԽ:

Միջազգային հանրությունը, մի կողմից ընդունելով դատարանի կազմավորման անհրաժեշտությունն ու կարևորությունը, իսկ մյուս կողմից՝ փորձելով խուսափել ներլիբանանյան հակասությունների էլ ավելի սրումից, ջանքներ էր գործադրում, որ դատարանի կազմավորման որոշումը կայացվեր լիբանանյան մակարդակում, ինչը կնպաստեր հակադիր ճամբարների միջև հակասությունների թուլացմանը: